

BARBARA KOVAČEVIĆ

Sveti Petar i kajgana

Svaki je govornik hrvatskoga jezika mnogo puta upotrijebio frazem *košta (stoji) kao svetoga Petra kajgana* u značenju ‘skupo je’, a da se nikad nije zaustavio i zapitao kako je taj frazem nastao, tj. čija je zapravo spomenuta kajgana te tko je i što platio. Prije nego što krenemo putovima frazeološke analize i traganja za etimologijom toga frazema, možemo zaključiti da je izraz *košta kao svetoga Petra kajgana* dvoznačan jer ne znamo je li riječ o kajgani svetoga Petra koja je koga skupo stajala ili o tuđoj kajgani koja je skupo stajala svetoga Petra. Upravo iz te dvoznačnosti na planu izraza proizišla su brojna objašnjenja i priče koje nevjerovatnošću i maštovitošću nadmašuju jedna drugu.

Prema nekim izvorima (usp. M. Šipka, *Zašto se kaže?*, Novi Sad, 2010., šesto izdanje, str. 96 – 98) postoji mogućnost da je frazem *košta kao svetoga Petra kajgana* povezan s grčkom izrekom „Skupa li je kajgana svetoga Georgija (Jurja)!” utemeljenom na jednoj legendi o svetome Georgiju (Jurju) i čudu koje je napravio u Paflagoniji. Naime, jedan je momak ispekao u čast svetome Georgiju kajganu i ostavio je u crkvi. U prolazu su u crkvu navratila četiri stranca, trgovca, da se pomole Bogu. Bili su gladni i iscrpljeni putovanjem te su pojeli „ponuđenu” kajganu. S obzirom na to da su uzeli nešto što im nije bilo namijenjeno, svetac se razbjesnio i nije ih htio pustiti iz crkve dok zlatnicima nisu otkupili svoju slobodu. Na izlazu iz crkve prigovorili su svetcu kako je njegova kajgana preskupa i kako s njim više neće trgovati.

Iako postoji mogućnost da je frazem nastao prema grčkoj izreci, u hrvatskome je jeziku pri frazeologizaciji došlo do zamjene svetačkoga imena. Sveti Juraj, jedan od najslavnijih kršćanskih mučenika, koji je u umjetničkim djelima najčešće prikazan u pobjedi nad zmajem kao utjelovljenjem zla, zamijenjen je svetim Petrom, apostolom, rimskim biskupom i prvim papom kojemu je Isus nadjenao ime smatrajući ga stijenom zbog njegove vjere, a koji je najčešće prikazan s ključevima raja.

Ipak, kad govorimo o pozadini promatranoga frazema, najprihvaćenija je i najproširenija priča o tome kako je sveti Petar dobio dvostruke batine i tako skupo platio kajganu koju je pojeo. Prema prvoj inačici priče Isusa i svetoga Petra noć je zatekla pred selom i oni su

zamolili jednu ženu da ih primi na prenočište. Žena ih je primila, ispekla im je kajganu i, dok su večerali, upozorila ih je na to da joj je muž pijanac, da se kasno vraća kući i da paze jer im može nanijeti zlo. I uistinu, kad se muž kasno u noći vratio kući, zatekao je dvojicu stranaca, pomislio je da su lopovi i štapom počeo tući svetoga Petra. Dobivši batine, sveti Petar zamolio je Boga da zamijene mjesta. No ubrzo se pijanac vratio jer se sjetio da je vidio dvojicu i da onoga drugog nije istukao. Tako je sveti Petar ponovno stradao i zaključio da ga je skupo koštala pojedena kajgana i gostoprimstvo. Prema drugoj inačici priče Isus i sveti Petar prenočili su kod seljaka, koji im nije ponudio večeru, pa su legli gladni. Sveti Petar od gladi nije mogao zaspati, ustao je, ukrao nekoliko jaja i smutio kajganu. Kad se najeo, miran i sit legao je pokraj Isusa i zaspao. Ali, seljak je primijetio krađu i lopova je kaznio tako da ga je dobro kolcem izudarao po leđima jednom, a onda i drugi put kad su zamijenili mjesta.

U narodnoj je predaji na južnoslavenskome prostoru proširena priča (zabilježena u mnogo inačica, a čak ju je u stihove – *Skupa kajgana svetoga Petra* – pretočio i srpski pisac Jovan Jovanović Zmaj) prema kojoj su Isus Krist i apostol Petar putovali svijetom i iskušavali ljude, a Isus je istodobno iskušavao i Petra. Jedne su večeri zanoćili kod udovice koja je imala mnogo male djece. Udovica ih je lijepo primila i ponudila im je kajganu za večeru. Isus je odbio večeru imajući na umu udovičinu gladnu dječicu, što je spomenuo Petru. Međutim, Petru je bilo dosta gladovanja i prihvatio se kajgane koja se u tome trenutku okamenila, pa je nisu mogli pojesti ni Petar, a ni djeca. Sljedećega je jutro Isus krenuo dalje na put, a Petru je za pokoru odredio da ostane kod udovice, da prosi i tako prehranjuje udovičinu djecu. Kad se Isus nakon nekoga vremena vratio, zatekao je umornoga i iscrpljenoga Petra, koji se opametio te zahvalio Isusu na pouci dodajući da ga je kajgana skupo stajala.

Iako na temelju iznesenih priča ne možemo zaključiti koja bi priča bila vjerojatnija i pouzdanija kao polazište za nastanak frazema *košta (stoji) kao svetoga Petra kajgana*, taj frazem često upotrebljavamo kad govorimo o skupoći predmeta, precijenjenim vrijednostima, tj. cijenama koje premašuju stvarnu vrijednost čega ili kad želimo istaknuti da smo za nešto platili previsoku cijenu, koja nije nužno materijalna.

Frazem *košta (stoji) kao svetoga Petra kajgana* pojavljuje se samo u južnoslavenskim jezicima (hrvatskome, srpskome i makedonskome).